Diweddarwyd Rhagfyr 2025

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Dileu elw o Ofal plant

Negeseuon allweddol i ofalwyr maeth

Cyflwyniad

Dyma ddogfen ar gyfer gofalwyr maeth yng Nghymru. Mae'n nodi'r negeseuon allweddol am bolisi Llywodraeth Cymru i ddileu elw preifat o ofal plant sy'n derbyn gofal. Mae wedi'i llunio gan Lywodraeth Cymru gan weithio gyda rhanddeiliaid allweddol yn y sector gofal maeth.

Rydym yn cydnabod y rôl hanfodol y mae gofalwyr maeth yn ei chwarae wrth ddarparu gofal a chymorth i rai o'r plant mwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas. Mae ymroddiad ac ymrwymiad gofalwyr maeth wrth gyflawni eu rôl yn rhan hollbwysig o hyrwyddo lles y plant a'r bobl ifanc yn eu gofal er mwyn eu helpu i ffynnu.

Bydd sgiliau ac ymroddiad gofalwyr maeth yn parhau i fod yn gwbl hanfodol wrth inni ddechrau rhoi'r polisi hwn ar waith yng Nghymru. Nid ydym am weld unrhyw ofalwyr maeth yn gadael y sector o ganlyniad i'r newidiadau. Rydym wedi ymrwymo i gynyddu nifer y gofalwyr maeth ledled Cymru.

Beth yw'r newidiadau hyn?

Pedwar pwynt pwysig

1	O 1 Ebrill 2026 ymlaen, bydd cyfraith newydd yn dechrau dod i rym yng Nghymru. Yn y pen draw bydd yn atal pob cartref plant a gwasanaeth maethu yng Nghymru rhag gwneud elw preifat.
2	Bydd y gyfraith yn dod i rym yn raddol er mwyn sicrhau bod cyn lleied â phosibl o ansicrwydd i blant a gofalwyr, ac i wneud yn siŵr ei bod yn dod â'r budd a fwriedir.
3	Byddwn yn gweithio gyda chynghorau lleol, darparwyr gofal, asiantaethau maethu, a grwpiau plant wrth inni weithredu'r newidiadau hyn. Rydym yn awyddus i helpu'r asiantaethau a'u gofalwyr maeth, y mae hyn yn effeithio arnynt, i wneud y penderfyniadau sy'n iawn iddyn nhw.
4	Ar y cyd ag eraill yn y sector, byddwn yn rhoi arweiniad, cymorth ac adnoddau i chi ac i'r rhai yr ydych yn gofalu amdanynt, er mwyn eich helpu i reoli'r newidiadau mewn modd esmwyth a di-dor. Byddwn yn parhau i gadw mewn cysylltiad â chi, ac i'ch cynnwys a'ch cefnogi yn ystod y misoedd a'r blynyddoedd nesaf.

Cefndir y polisi

- Mae gan Lywodraeth Cymru ymrwymiad ers tro (drwy ei **Rhaglen Lywodraethu**) i ddileu gallu darparwyr gofal i wneud elw preifat o'r gwasanaethau gofal sy'n cael eu darparu i blant sy'n derbyn gofal.
- Wrth sôn am ddarparwyr gofal, rydym yn golygu cartrefi gofal i blant, gwasanaethau llety diogel, a gwasanaethau maethu ar gyfer y plant hynny y mae angen iddynt dderbyn gofal.
- Mae'r newidiadau rydym yn eu gwneud yn rhan o becyn o welliannau i'r ffordd y mae plant yn derbyn gofal yng Nghymru. Mae'r newidiadau hyn yn golygu y bydd plant a'u teuluoedd yn cael y gefnogaeth orau bosibl, gan ddarparu'r hyn sydd ei angen arnyn nhw mor agos at eu cartref a'u teulu â phosibl.
- Er mwyn gwella'r gwasanaethau hyn, rhaid gwario'r arian ar gyfer y gwasanaethau hynny mewn modd mor effeithiol â phosibl. Dylid ei wario ar wella cartrefi plant a gwasanaethau maethu, ac ar helpu i gefnogi a datblygu'r gweithlu, yn hytrach na'i ddefnyddio i wneud elw preifat.

Sut ydym yn gwneud y newidiadau hyn?

Rydym yn gwneud y newidiadau hyn drwy gyfraith newydd o'r enw Deddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2025, a fydd yn berthnasol yng Nghymru.

Pa newidiadau fydda i'n eu gweld?

- Bydd hynny'n dibynnu ar y math o asiantaeth yr ydych wedi cofrestru â hi fel gofalwr maeth.
- Os ydych chi'n ofalwr maeth i awdurdod lleol neu asiantaeth faethu nid-er-elw, yna ni ddylai'r trefniadau newydd gael unrhyw effaith arnoch chi na'r plentyn/person ifanc rydych chi'n gofalu amdanynt ar y pryd. Byddwch yn gallu parhau i ofalu amdanynt cyhyd â bod hynny er budd gorau pawb.
- Os ydych wedi cofrestru ag asiantaeth faethu er-elw, efallai y byddwch yn gweld rhai newidiadau yn ystod y blynyddoedd nesaf. Os nad ydych yn gwybod pa fath o sefydliad yr ydych yn gweithio iddo, dylech siarad â'ch asiantaeth yn y lle cyntaf.
- Efallai y bydd rhai asiantaethau er-elw yn newid i fod yn asiantaethau nid-er-elw er mwyn parhau i gynnal eu gwasanaethau yng Nghymru. Mae'n bosibl y bydd eraill yn dewis aros fel asiantaethau er-elw, gan weithredu o dan gyfyngiadau penodol, neu efallai y bydd rhai yn rhoi'r gorau i weithredu yn gyfan gwbl. Dylai'r asiantaeth rydych chi'n maethu ar ei chyfer roi gwybod ichi am ei chynlluniau.

Beth fydd hyn yn ei olygu i mi a'r plant rwy'n gofalu amdanynt?

- Byddwn yn parhau i fod angen eich sgiliau, eich ymrwymiad a'ch profiad i gefnogi plant a phobl ifanc y mae angen gofal maeth arnynt, ac nid ydym am golli'ch profiad gwerthfawr.
- Mae amser ar gael i'r darparwyr gwasanaethau maethu sydd â model busnes er-elw feddwl am yr hyn y maen nhw am ei wneud yn y dyfodol. Bydd y cyfnod hwn hefyd yn helpu awdurdodau lleol i gynllunio sut y byddant yn sicrhau bod digon o ofalwyr maeth yn eu hardaloedd. Mewn llawer o achosion bydd awdurdodau lleol yn creu ac yn tyfu mwy o'u gwasanaethau (mewnol) eu hunain, gan gynnwys gwasanaethau gofal maeth. Byddant hefyd yn helpu darparwyr nid-er-elw i wneud yr un peth. Bydd hynny'n golygu y bydd digon o gyfleoedd i barhau i faethu.
- Os ydych chi'n maethu ar gyfer asiantaeth faethu er-elw ar hyn o bryd, sy'n penderfynu ei bod am barhau i weithredu fel asiantaeth er-elw (yn amodol ar gyfyngiadau penodol), byddwch yn gallu parhau i ofalu am y plentyn/person ifanc sydd eisoes wedi'i leoli gyda chi os yw hynny er ei fudd gorau.
- Fodd bynnag, yn y dyfodol, efallai y bydd y cyfleoedd ichi ofalu am ragor o blant yn gyfyngedig, gan y bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru geisio cymeradwyaeth gan Weinidogion Cymru i leoli plentyn gyda sefydliad er-elw, a hynny erbyn 1 Ebrill 2030. Ni fyddwch ychwaith yn gallu gofalu am blant a leolir gan awdurdod lleol yn Lloegr, ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol.
- Os yw'ch asiantaeth yn asiantaeth er-elw sy'n bwriadu rhoi'r gorau i weithredu naill ai ar 1 Ebrill 2030, neu cyn hynny, yna bydd angen ichi wneud trefniadau i drosglwyddo i awdurdod lleol neu wasanaeth maethu nid-er-elw os ydych yn dymuno parhau i fod yn ofalwr maeth a/neu barhau i ofalu am y plentyn/plant sydd wedi'u lleoli gyda chi. Rydym yn gobeithio, os bydd hyn yn berthnasol i chi, y byddwch yn ystyried gwneud hyn.
- Mae rhagor o wybodaeth am sut i drosglwyddo o un gwasanaeth maethu i'r llall ar gael yn y **Protocol** sydd ynghlwm. Gallwch wneud hyn p'un a yw plentyn wedi'i leoli gyda chi ai peidio.

Pryd fydd y newid hwn yn effeithio arna i?

- Mae Deddf 2025 bellach yn derfynol. Fodd bynnag, ni fydd y newidiadau'n digwydd ar unwaith.
- Er mwyn sicrhau bod pethau'n rhedeg mor esmwyth â phosibl, bydd gwahanol rannau o'r gyfraith yn dod i rym ar wahanol adegau, sef:

O 1 Ebrill 2026 ymlaen

Ni chaniateir i gartrefi plant, gwasanaethau llety diogel na gwasanaethau maethu 'er-elw' newydd gofrestru.

Ni chaiff darparwyr presennol cartrefi plant, gwasanaethau llety diogel na gwasanaethau maethu amrywio eu cofrestriad i ychwanegu gwasanaeth neu leoliad 'er-elw' newydd.

O 1 Ebrill 2027 ymlaen

Nid oes modd ychwanegu unrhyw welyau ychwanegol i gartrefi plant 'er-elw' presennol.

Dim gofalwyr maeth newydd yn cael eu cymeradwyo gan ddarparwyr presennol 'er-elw' gwasanaeth maethu.

Erbyn mis Ebrill 2030 (neu'n gynharach)

Ni ellir rhoi plant yng ngofal darparwr 'er-elw' ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol.

(Er enghraifft, os nad oes lleoedd addas ar gael mewn gwasanaethau nid-er-elw).

Atodiad A – Cwestiynau Cyffredin

Ar sail ein trafodaethau â'r sector hyd yma, dyma rai cwestiynau cyffredin a allai fod yn berthnasol ichi.

A fydd asiantaethau maethu annibynnol nid-er-elw yn dal i fodoli yng Nghymru?

Byddant. Mae asiantaethau gofal maeth nid-er-elw yn hanfodol i'r ddarpariaeth faethu, ac mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y rôl allweddol y maent yn ei chwarae ac yn cefnogi eu twf parhaus er mwyn inni allu parhau i ddiwallu anghenion plant sy'n cael eu maethu ledled Cymru.

Beth fydd fy asiantaeth faethu yn ei wneud?

Rydym yn eich cynghori i siarad â'ch asiantaeth. Bydd yr hyn y mae'n ei wneud yn dibynnu ar y math o sefydliad – a yw'n awdurdod lleol, yn sefydliad nid-er-elw (er enghraifft elusen) neu'n sefydliad er elw (er enghraifft cwmni preifat cyfyngedig drwy gyfranddaliadau). Efallai y bydd rhai asiantaethau'n dal i benderfynu beth ydyn nhw am ei wneud, ac efallai fod eraill eisoes wedi dod i benderfyniad (er enghraifft efallai y bydd darparwr er-elw yn penderfynu ailsefydlu ei fusnes ar fodel nid-er-elw). Ni fydd llawer o newid yng ngwasanaethau maethu awdurdodau lleol, er eu bod yn bwriadu cynyddu maint eu gwasanaethau. Mae'n bwysig eu bod yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ichi am eu cynlluniau.

Beth fydd yn digwydd i'r plant yr wyf yn gofalu amdanynt?

Mae'r polisi wedi'i lunio i sicrhau bod cyn lleied o ansicrwydd â phosibl yn cael ei achosi i'r plant. Gall plentyn neu berson ifanc aros gyda'i ofalwr maeth cyhyd â bod asiantaeth y gofalwr yn parhau i weithredu, hy tra bod y lleoliad er budd gorau'r plentyn neu'r person ifanc y mae'n gofalu amdano.

A fyddaf yn derbyn yr un lefel o gymorth a ffioedd a lwfansau os byddaf yn trosglwyddo i wasanaeth maethu awdurdod lleol?

Pan gytunir y bydd lleoliad plentyn neu berson ifanc yn parhau gyda gofalwr maeth, mae'r protocol trosglwyddo yn argymell bod y gwasanaeth maethu sy'n recriwtio, o leiaf, yn parhau i dalu'r cyfraddau lwfansau a ffioedd cyfredol i'r gofalwr maeth mewn perthynas â'r lleoliad hwnnw. Dylai'r cyfraddau hyn barhau i fod yn berthnasol drwy gydol y lleoliad, yn amodol ar unrhyw godiadau a symudiadau trwy'r bandiau oedran y cytunir arnynt yn flynyddol.

Beth yw Maethu Cymru?

Maethu Cymru yw'r rhwydwaith maethu cenedlaethol ar gyfer awdurdodau lleol. Mae rhwydwaith 'Maethu Cymru' yn dwyn ynghyd y 22 o dimau maethu nid-er-elw'r awdurdodau lleol yng Nghymru.

A fyddaf yn cael yr un lefel o gefnogaeth os byddaf yn trosglwyddo i ofal maeth awdurdodau lleol?

- Mae Ymrwymiad Cenedlaethol Maethu Cymru yn sicrhau bod pecyn cyson o hyfforddiant, cymorth a gwobrwyo ar gael i holl ofalwyr maeth awdurdodau lleol Cymru.
- Bydd yr awdurdod lleol bob amser yn ceisio gosod plant gyda'u gofalwyr maeth eu hunain yn gyntaf, a fydd yn golygu bod llai o fylchau a pharu gwell.
- Bydd y cymorth a'r hyfforddiant a gewch gan awdurdod lleol yn lleol i chi, gyda chymuned leol o ofalwyr maeth gerllaw i'ch cefnogi yn eich rôl faethu.
- Gall maethu'n uniongyrchol gydag awdurdod lleol olygu bod cysylltiadau agosach â gweithiwr cymdeithasol y plentyn, a fydd yn aml wedi'i leoli yn yr un swyddfa â'ch gweithiwr cymdeithasol sy'n gyfrifol am oruchwylio.
- Bydd plant yn dod o'ch ardal leol, sy'n golygu y gellir cadw'r cysylltiadau pwysig hynny i'r bobl ifanc yr ydych yn gofalu amdanynt, a gwneud pethau megis eu cludo i'r ysgol a chynnal amser teuluol yn haws.
- Mae Maethu Cymru yn cynnwys gofalwyr maeth mewn gwelliannau a datblygiadau drwy ymgynghori lleol a chenedlaethol rheolaidd, ac mae awdurdodau lleol yn cydweithio er mwyn gwella pethau ichi.
- Mae Maethu Cymru hefyd wedi gweithredu fframwaith Dysgu a Datblygu sy'n darparu dull gweithredu cenedlaethol cyson ar gyfer dysgu a datblygu ôl-gymeradwyo i ofalwyr maeth yng Nghymru.

Â phwy y gallaf siarad os oes gen i unrhyw gwestiynau neu bryderon?

Gallwch gysylltu â thîm maethu eich awdurdod lleol drwy wefan Maethu Cymru – **Eich Awdurdod Lleol | Maethu Cymru**

I gael cyngor a gwybodaeth, cysylltwch â:

- Fosterline Cymru ar **0800 316 7664** neu ebostio **fosterlinewales@fostering.net**. Llinell gymorth yw hon sy'n cael ei rhedeg gan The Fostering Network – **Fostering Advice Lines | The Fostering Network**
- The Fairer Fostering Partnership – **Changes to Fostering in Wales – The Fairer Fostering Partnership**
- Cymdeithas ar gyfer Maethu, Perthynas a Mabwysiadu – **Cais am Gyngor neu Wybodaeth – AFKA Cymru**
- Nationwide Association of Fostering Providers – **Nationwide Association of Fostering Providers | Home**

Beth os bydd y plant rwy'n gofalu amdanynt yn gofyn cwestiynau imi am sut y bydd hyn yn effeithio arnyn nhw?

Bydd gan blant a phobl ifanc gwestiynau ynghylch y newidiadau a beth fydd yr effeithiau posibl arnyn nhw, eu brodyr a'u chwiorydd, a'u ffrindiau. Wrth reswm, efallai y bydd ganddyn nhw gwestiynau ichi.

Rydym hefyd wedi llunio dogfen debyg i'r un yma ar gyfer plant a phobl ifanc i geisio ateb rhai o'u cwestiynau – mae'r ddogfen honno ar gael yma: www.llyw.cymru/newid-i-fodelau-gofal-nid-er-elw-ar-gyfer-plant-syn-derbyn-gofal-yng-nghymru-taflenni-gwybodaeth.

Mae'r negeseuon allweddol yr un fath â'r rhai yn y ddogfen hon. Dyma rai atebion posibl ichi eu defnyddio wrth ymateb i gwestiynau:

"Mae'r newidiadau yma'n cael eu gwneud mewn ymateb i farn rhai plant yng Nghymru am y ffaith bod yr heriau y maen nhw a'u teuluoedd yn eu hwynebu yn ffynhonnell elw preifat."

"Bydd y newidiadau'n golygu bod unrhyw arian sy'n cael ei wario ar ofal plant yn mynd yn uniongyrchol ar ofalu am blant."

"Efallai na fydd y newidiadau yma'n effeithio arnat ti'n uniongyrchol, ond os ydyn nhw'n effeithio ar dy ofal di, bydd hynny yn cael ei gynllunio a'i wneud yn raddol ar amser sy'n iawn i ti. Byddi di'n cael dy gynnwys mewn penderfyniadau a chynlluniau ac yn gwybod beth sy'n digwydd."

Mae gan bob plentyn a pherson ifanc mewn gofal yr hawl i ddefnyddio gwasanaethau eirioli proffesiynol annibynnol. Gall y gwasanaethau hyn ddarparu gwybodaeth am y gwaith ar ddileu elw o ofal plant. Gallan nhw hefyd helpu'r plant a'r bobl ifanc yn eich gofal i fynegi eu barn fel rhan o unrhyw benderfyniadau sy'n cael eu gwneud ynglŷn â ble maen nhw'n byw/ble y gallent fod yn byw yn y dyfodol. Mae dau ddarparwr eiriolaeth yng Nghymru. Gweler y manylion isod:

- Mae Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol Cymru (NYAS) yn darparu eiriolaeth statudol i blant a phobl ifanc sydd mewn gofal ac sy'n rhan o'r system amddiffyn plant yn ardaloedd Gwent, Caerdydd a'r Fro, ac Abertawe/Castell-nedd Port Talbot. Yng Nghaerffili a Blaenau Gwent mae eiriolaeth ar gael i unrhyw blentyn neu berson ifanc.
- I ddefnyddio gwasanaeth cyngor rhadffôn NYAS, gall plant a phobl ifanc ffonio **0808 808 1001** neu ymweld â'r wefan – www.nyas.net
- Mae Tros Gynnal Plant (TGP Cymru) yn cynnig Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol i blant a phobl ifanc sydd mewn gofal neu sy'n derbyn gofal a chymorth, gan gynnwys mewn perthynas ag amddiffyn plant, yn y Gogledd, y Canolbarth a'r Gorllewin, a Chwm Taf Morgannwg.
- I gael rhagor o fanylion, ewch i'r wefan – www.tgpcymru.org.uk/cy/ neu cysylltwch â'r gwasanaethau rhanbarthol yn uniongyrchol:
  - Gogledd Cymru:
    01286 238007 / 0800 111 6880
    northwalesadvocacy@tgpcymru.org.uk
  - Canolbarth a Gorllewin Cymru:
    01545 571865 / 0808 168 2599
    midandwestwales@tgpcymru.org.uk
  - Cwm Taf Morgannwg:
    01443 805940 / 0800 4703930
    cwmtafmorgannwg@tgpcymru.org.uk

OGL © Hawlfraint y Goron 2025, Llywodraeth Cymru, WG53594, ISBN digidol 978-1-80633-869-6
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg